

DOMINIKA BARA, DANUTA GBURSKA
Katowice

Historia jednego ogrodu — albo o Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego

Wczesne czerwcowe powietrze jest esencją wszystkich zapachów późnej wiosny. Ciepły wiatr niesie sobą aromaty czarnego bzu, dereni, kaliny, ale czasem zastęga i spleta je w ciężką jak opium miksturę. Nie milknie prawie ptasi wrzask — jarmarczny jazgot, wtórują mu rozochoczone samce świerszczy, z okolicznych bagien dobiega koncert żab. Rytuał ten powtarza się co roku, od setek lat, jego echa brzmią wyraźnie na stuletniej dziś widokówce z Katowic, przedstawiającej rozciągające się tu pola i łąki. To okolice dzisiejszej ulicy Bankowej w Katowicach.

W latach 30. XX wieku krajobraz zmienia się, ale przyroda dominuje. Zapachy wiosny kotłują się w założonym tu pod numerem 7 Ogrodzie Botanicznym, zza muru sąsiadującego z ogrodem zwierzyńca miejskiego dochodzą odgłosy wiosennych godów jego mieszkańców. Pod numerem 10 siedzibę obejmuje Zarząd Ogrodów Miejskich, a pod numerem 8 — biuro Krajowej Rady Kościelnej Ewangelickiego Kościoła Unijnego na Polskim Górnym Śląsku i Ewangelicki Dom Związkowy. Na planie Katowic z 1935 roku ulica urywa się nad południowym brzegiem Rawy. Po drugiej stronie, tak jak na widokówce z 1915 roku, są tylko pola i łąki, w dali widać zabudowania kopalni Ferdynand.

Początek XX wieku przynosi gwałtowny rozwój przemysłu i — jak to zwykle bywa — postęp świata dogonić próbuje refleksja nad nim. Tak właśnie zrodziła się potrzeba powstania uniwersytetu. Ale na pierwsze „Gaudeamus” trzeba było jeszcze poczekać...

Tymczasem z wolna upływa druga dekada XXI w. i *Gaudeamus...* zabrzmiało właśnie po raz pięćdziesiąty... Czy to dobra okazja do przywołania początków i historii Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji? Z pewnością, choć daty powstania Uniwersytetu Śląskiego i naszej Biblioteki nie bardzo się pokrywają, mówiąc wprost — nasza księżnica jest po prostu starsza. A dokładnie było tak...

Załązki ośrodka akademickiego w Katowicach ustanowiono bowiem uchwałą Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego z 9 stycznia 1963 r., w której władze tej uczelni pozytywnie zaopiniowały powstanie punktu konsultacyjnego w Katowicach. 8 października 1963 r. zainaugurowano tu rok akademicki zamiejscowego Zaocznego Studium Prawa i Zawodowego Studium Administracyjnego UJ. Wieloletnie starania o dzienne studia prawa zaowocowały uruchomieniem tego kierunku w roku akademickim 1966/1967. Do studium włączono punkty konsultacyjne zaocznego studium. Kierował nim doc. dr hab. Mieczysław Sośniak jako Prodziekan Filii Wydziału Prawa UJ. Przy punkcie konsultacyjnym powstała biblioteka. Z przechowywanego do dziś dokumentu lustracji, przeprowadzonej 12 listopada 1965 r. przez dyrektora Biblioteki UJ prof. Jana Baumgarta i mgr Ludwikę Tabeau, a także z pierwszego rejestru czytelników z roku akademickiego 1964/1965 wynika, że Biblioteka Ośrodka Konsultacyjnego Prawa i Zawodowego Studium Administracyjnego istniała już w 1964 r. To był początek Biblioteki, która do dziś jest częścią Wydziału Prawa i Administracji UŚ i stanowi jego stabilne zaplecze jako warsztat pracy naukowej i dydaktycznej. Należy jednocześnie do systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego.

Wspomniany wyżej dokument lustracji jest jednym z pierwszych dokumentów w historii Biblioteki. Wśród materiałów, wykorzystanych do zrekonstruowania poniższej historii, znalazły się także sprawozdania z działalności bibliotecznej i informacyjnej za lata 1965—2016, wspomnienia pracowników Wydziału zamieszczone w piśmiennictwie historycznym i okolicznościowym, a także fotografie, dokumenty i wspomnienia własne pracowników Biblioteki.

„Usytuowanie lokalu: parter-przybudówka” — jak zmieniały się warunki lokalowe

W początkach działalności Biblioteka mieściła się przy ul. Bankowej 12 na parterze, w miejscu, w którym obecnie znajduje się Centrum Obsługi Studenta UŚ. Lokal obejmujący wówczas trzy pomieszczenia, pełniące funkcje wypożyczalni — pracowni bibliotecznej, magazynu i czytelnicy, liczył ok. 100 m².

Fot. 1. Pierwsza siedziba Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji UŚ w budynku rektoratu (do 1969 r.)

Źródło: *10 lat Uniwersytetu Śląskiego. 1968—1978.* [Red. merytoryczna J. Kantyka, przy współpracy A. Lubaś]. Katowice 1978.

W 1967 r. Prezydium WRN w Katowicach oraz KW PZPR oddały do dyspozycji Filii UJ budynek przy ul. Bankowej 8—10 — mieścił się tam wtedy ośrodek szkolenia partyjnego oraz biblioteka tego ośrodka. Co ciekawe, wcześniej, w dwudziestoleciu międzywojennym, w tym modernistyczno-neoklasycystycznym budynku siedzibę swoją miało biuro Krajowej Rady Kościelnej Ewangelickiego Kościoła Unijnego na Polskim Górnym Śląsku i Ewangelicki Dom Związkowy, zaś w latach powojennych budynek ten został parafii odebrany i przekazany — najpierw Państwowym Zakładom Wydawniczym, a później Komitetowi Miejskiemu PZPR. Mimo że parafia ewangelicka prawa do budynku odzyskała na mocy Komisji Regulacyjnej w latach 1995—1996, Wydział Prawa i Administracji działał tu jeszcze do 2003 r.

Fot. 2. Siedziba Wydziału Prawa i Administracji w latach 1969—2003 przy ul. Bankowej 8—10
Fot. Karol Gburski

Tak więc, od 1969 r. budynek przy Bankowej 8—10, na długi czas stał się siedzibą Wydziału Prawa i Administracji. Biblioteka otrzymała pomieszczenia w przybudówce, na parterze. Ich powierzchnia wynosiła łącznie 250 m². W październiku 1971 r. w jednym z pomieszczeń urządzono czytelnię, która niczym nie przypominała swojej prowizorycznej poprzedniczki. Wyposażona została w profesjonalne meble, na ścianach zawisły obrazy, w oknach firany.

Pod ścianami stanęły regały z księgozbiorem podręcznym, a przy obszernych stolikach, na wygodnych fotelach mogło zasiąść do pracy 42 czytelników. Następne pomieszczenie przeznaczono na czytelnię dla pracowników naukowych z sześcioma stanowiskami, księgozbiorem Profesora Stefana Rozmaryna i bieżącymi czasopismami, tzw. dewizowymi. Czytelnie cieszyły się dużą popularnością, tym bardziej że Wydział nie dysponował klubem czy innym lokalem, w którym mogliby się spotykać pracownicy i studenci.

Kolejna poprawa lokalowa nastąpiła w 1989 r., kiedy przejęto kolejne pomieszczenia, tym razem w przyziemiu budynku — po stołówce. Powierzchnia całkowita wzrosła do 930 m². Już w styczniu 1989 r. rozpoczęto remont i przenosiny księgozbioru. Dawną stołówkę zaadaptowano na magazyn biblioteczny, a w byłym magazynie można było wreszcie urządzić odpowiednią czytelnię ze znacznie większym księgozbiorem podręcznym i 70 miejscami dla czytelników. W takim stanie Biblioteka dotrwała do 2003 r., kiedy to nastąpiła kolejna przeprowadzka, tym razem już do własnego, nowo wybudowanego (i jeszcze nieukończonego wówczas) gmachu przy ul. Bankowej 11b, gdzie obecnie odbywają się wszystkie zajęcia i praca Wydziału.

Fot. 3. Obecna siedziba Wydziału Prawa i Administracji i jednocześnie Biblioteki, ul. Bankowa 11b

Źródło: Biuro Prasowe UŚ.

Obecna siedziba Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jest jedną z najnowocześniejszych budowli, jakie w pierwszej dekadzie XXI w. powstały na Śląsku. Powierzchnia całkowita tej pięcio-kondygnacyjnej nieruchomości to ponad 20 tys. m², podczas gdy użytkowa

prawie 16 tys. m². Biblioteka — czytelnia, wypożyczalnia i pracownie biblioteczne — mieszczą się na parterze, natomiast magazyny niżej — w przyziemiu. Powierzchnia Biblioteki wynosi ok. 1600 m². Czytelnia dysponuje 108 miejscami dla czytelników, 60 komputerami z pełnym dostępem do internetu i uniwersyteckiej sieci informacyjno-bibliotecznej.

„Jak co roku dokuczały nam problemy etatowe” — Pracownicy Biblioteki WPIA

Dla Biblioteki najcenniejsi byli zawsze czytelnicy i ich potrzeby. Nie mniej ważni byli i są jednak wszyscy pracujący tu bibliotekarze. Pierwszym pracownikiem biblioteki był dr Tadeusz Huczyński, zatrudniony już w 1964 r., ale w ramach prac zleconych. Ten z wykształcenia prawnik, bibliotekarz z zamiłowania, włączał do prac, zwłaszcza przy prowadzeniu akcesji i inwentarza, młodszych pracowników naukowych i studentów. Ślady ich pracy znajdujemy do dzisiaj w inwentarzach bibliotecznych.

The image shows an open book. The left page is a handwritten inventory list with columns for author, title, and other details. The right page is a printed table with columns for acquisition date, author, title, and other data, with handwritten entries and checkmarks.

Określenie wydawnictwa	Data wydania	Stwierdzony w magazynie	Stwierdzony w czytelni	Określenie wydawnictwa	Wartość	Uwagi	Suma w zł
	1965	4			8,-		
	1963	1			3,-	✓	
	1954	1			1,75	✓	
	1965	1			5,-	✓	
	1964	1			25,-	✓	
	1964	1			20,-	✓	
	1963	1			32,-	✓	
	1958	1			4,50	✓	
	1961	1			25,-	✓	
	1964	1			22,-	✓	
	1964	1			22,-	✓	
	1963	1			27,-	✓	
	1962	1			15,-	✓	
	1961	1			10,-	✓	
	1958	1			12,50	✓	
	1960	1			20,-	✓	
	1962	1			16,-	✓	
	1964	1			34,-	✓	
	1960	1			50,-	✓	
					378,-		

Fot. 4. Pierwsza księga inwentarzowa

Fot. Marta Kunicka

Doktor T. Huczyński wprowadził układ książek według działów i tak też prowadził inwentarze. Stan ten przetrwał do 1968 r. 15 października 1967 r. w Bibliotece zatrudniono — tym razem na etacie — pierwszego profesjonalnego bibliotekarza. Była nim dr Janina Woźnicka, która została kierownikiem Biblioteki Wydziału Prawa Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego. W roku 1968, po zdaniu egzaminów państwowych, została kustoszem dyplomowanym i kierownikiem Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji już — nowo powstałego — Uniwersytetu Śląskiego. W październiku 1971 r. powierzono jej funkcję kierownika Biblioteki Instytutu Fizyki, którą współtworzyła i kierowała do 30 września 1978 r. Na Wydziale Prawa i w Instytucie Fizyki prowadziła wykłady dla studentów I roku z przysposobienia bibliotecznego. W latach 1968—1975 była członkiem Senackiej Komisji Bibliotecznej Uniwersytetu Śląskiego. Od 1 października 1978 r. pracowała na stanowisku adiunkta w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Instytucie Literatury i Kultury Polskiej na Wydziale Filologicznym UŚ. Z dniem 30 czerwca 1980 r. odeszła na emeryturę, ale w roku akademickim 1980/1981 prowadziła jeszcze na pół etatu zajęcia.

Trzecim pracownikiem Biblioteki została w 1968 r. Danuta Polczyk (obecnie: Gburska). Początkowo zatrudniona w ramach prac zleconych, finansowanych przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, przeszła wszystkie stanowiska biblioteczne od pomocnika bibliotekarza do kustosza. W październiku 1971 r. powierzono jej funkcję kierownika Biblioteki, którą pełni w dalszym ciągu.

Przez ponad 50 lat istnienia Biblioteki wydziałowej pracowało tu 78 osób (por. zał. 1), w tym 22 mężczyzn (!). Jest to informacja o tyle istotna, że w latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych czy osiemdziesiątych znalezienie odpowiedniego kandydata do pracy w bibliotece było bardzo trudne. Pensje bibliotekarza nigdy nie należały do wysokich, a konkurencyjnych ofert pracy było wówczas na Śląsku sporo. Dlatego zatrudnienie w bibliotekach znajdowali zarówno absolwenci szkół średnich, jak i różnych kierunków studiów. W Bibliotece WPiA często szukali pracy kandydaci na studia prawnicze, którzy zwykle po roku zdawali egzaminy na studia i zwalniali się lub — studiując zaocznie — dalej pracowali. Rotacja pracowników była duża. W sprawozdaniu z działalności Biblioteki za rok 1976 podkreślono, że „zatrudnienie charakteryzuje się dużą fluktuacją ze względu na niskie uposażenie”. Mimo to swoje życie z Biblioteką na długi okres związali: mgr Władysława Stec, mgr Stefania Westwańska, Iwona Gniatkowska-Socha, mgr Janusz Rogoż, a z pracujących obecnie: mgr Grażyna Stachura, dr Marta Kunicka, mgr Dominika Bara, mgr Magdalena Gapińska, mgr Iwona Olszewska, mgr Tomasz Ozygała, mgr Marzena Gembalczyk, mgr Dominika Potempa, mgr Alina Grzegorzczak. Od dłuższego już czasu zatrudnieni pracownicy są absolwentami studiów bibliologicznych lub innych, uzupełnionych studiami podyplomowymi, podnoszą

swoje kwalifikacje, uczestnicząc w różnych kursach specjalistycznych, językowych i konferencjach. Wszystkich można uznać za wszechstronnych bibliotekarzy dziedzinowych. Liczba etatów w Bibliotece ustaliła się w połowie lat osiemdziesiątych minionego wieku na 10 etatów. Mimo stałego powiększania się księgozbioru, ale i rozszerzania się czynności bibliotecznych i występowania Wydziału z wnioskiem o nowe etaty, ich liczba nie uległa zmianie.

Zbiory to nie tylko książki

Biblioteka WPIA jest jednostką bez wewnętrznego podziału administracyjnego, jednak widoczny jest podział pracy na gromadzenie, opracowanie i udostępnianie. Gromadzenie zbiorów stanowi niezwykle ważną funkcję każdej biblioteki. Dobór gromadzonych materiałów, znajomości potrzeb czytelnich środowiska, w którym funkcjonuje biblioteka oraz planowana struktura zbiorów są niezwykle istotne zwłaszcza w bibliotekach specjalistycznych. Na przestrzeni pięciu dziesięcioleci gromadzenie księgozbioru odbywało się różnymi drogami. Najczęściej był to po prostu zakup, w pewnej części również antykwaryczny. Niemalą część zbioru stanowią dary.

Powstanie biblioteki zawsze wiąże się z gwałtownym przyrostem księgozbioru. Dlatego w pierwszych latach podstawę zasobu stanowiły zbiory Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz depozyt Biblioteki Śląskiej. Zakupy nowości finansowane były przez Wojewódzką Radę Narodową (WNR). Nowe nabytki zagraniczne przekazywała z kolei Biblioteka Jagiellońska, która od 1966 r. prenumerowała dla swojej filii także ok. 20 tytułów czasopism zagranicznych (tzw. dewizowych). Niemalą wkład miały także, nabyte dzięki staraniom władz Wydziału oraz kierownictwa Biblioteki wydziałowej, księgozbiory wielkich prawników, profesorów — Romana Longchamps de Berier, Ludwika Erhlicha, Stefana Rozmaryna, Bohdana Winiarskiego, Cezarego Berezowskiego, Jerzego Sawickiego, Karola Koranyiego, Kazimierza Przybyłowskiego, Mieczysława Sośniaka, Manfreda Lachsa. Ogromną pomocą w kompletowaniu księgozbioru okazał się apel Ministra Sprawiedliwości do sądów, prokuratur i notariatów, aby nieaktualne i niepotrzebne książki przysyłano do Biblioteki nowo powstałego Wydziału Prawa w Katowicach. Wkrótce do Biblioteki napłynęły setki paczek z publikacjami prawniczymi, które zapełniły najpierw schron przy Bankowej 12, a potem tyły auli przy Bankowej 8—10.

Jak wspomina Profesor Kazimierz Marszał: „Mieliśmy jednak to szczęście, że na początku lat siedemdziesiątych pojawił się u nas prof. Jerzy Bafia, który był dygnitarzem Ministerstwa Sprawiedliwości, później pierwszym prezesem Sądu Najwyższego i ministrem. Profesor Jerzy Bafia przez kilka miesięcy był

dziekanem naszego Wydziału i zainicjował wspaniałą akcję. Zwrócił się do wszystkich prezesów sądów w Polsce, aby książki, które uznają za niepotrzebne, przysyłali do Uniwersytetu Śląskiego¹. Dzięki temu apelowi Biblioteka poszerzyła swoje zbiory w sposób znaczący. Niemały wkład mieli tu także śląscy prawnicy, którzy po okresie aktywności zawodowej ofiarowali bibliotece swoje księgozbiory. Podkreślić należy zwłaszcza nazwisko wspaniałego darczyńcy — mecenasa dr. Władysława Bugajskiego.

Oczywiście dary są wspaniałą inicjatywą poszerzającą księgozbiór dawny, historyczny, jednak podstawą wzrastania księgozbioru, zwłaszcza tak specyficznego, jak prawniczy, jest zakup bieżący. Finansowanie zakupów odbywało się, i odbywa do dziś, ze środków statutowych, a często także z badań strukturalnych i grantów. Większość księgozbioru została nabyta ze środków wypracowanych na WPiA. Wszystkie zakupy konsultowane są z pracownikami Wydziału, dzięki czemu profil zgromadzonych materiałów jest zwykle zgodny z profilem zainteresowań badawczych kadry naukowej. Przed 1989 r. szczególnie starannie wybierano tytuły zagraniczne (tzw. dewizówki), na których zakup co roku biblioteki uniwersyteckie otrzymywały pulę dewizową. Przyrost księgozbioru odbywał się dynamicznie. Przez ponad pięćdziesiąt lat zgromadzono ponad 160 tysięcy woluminów.

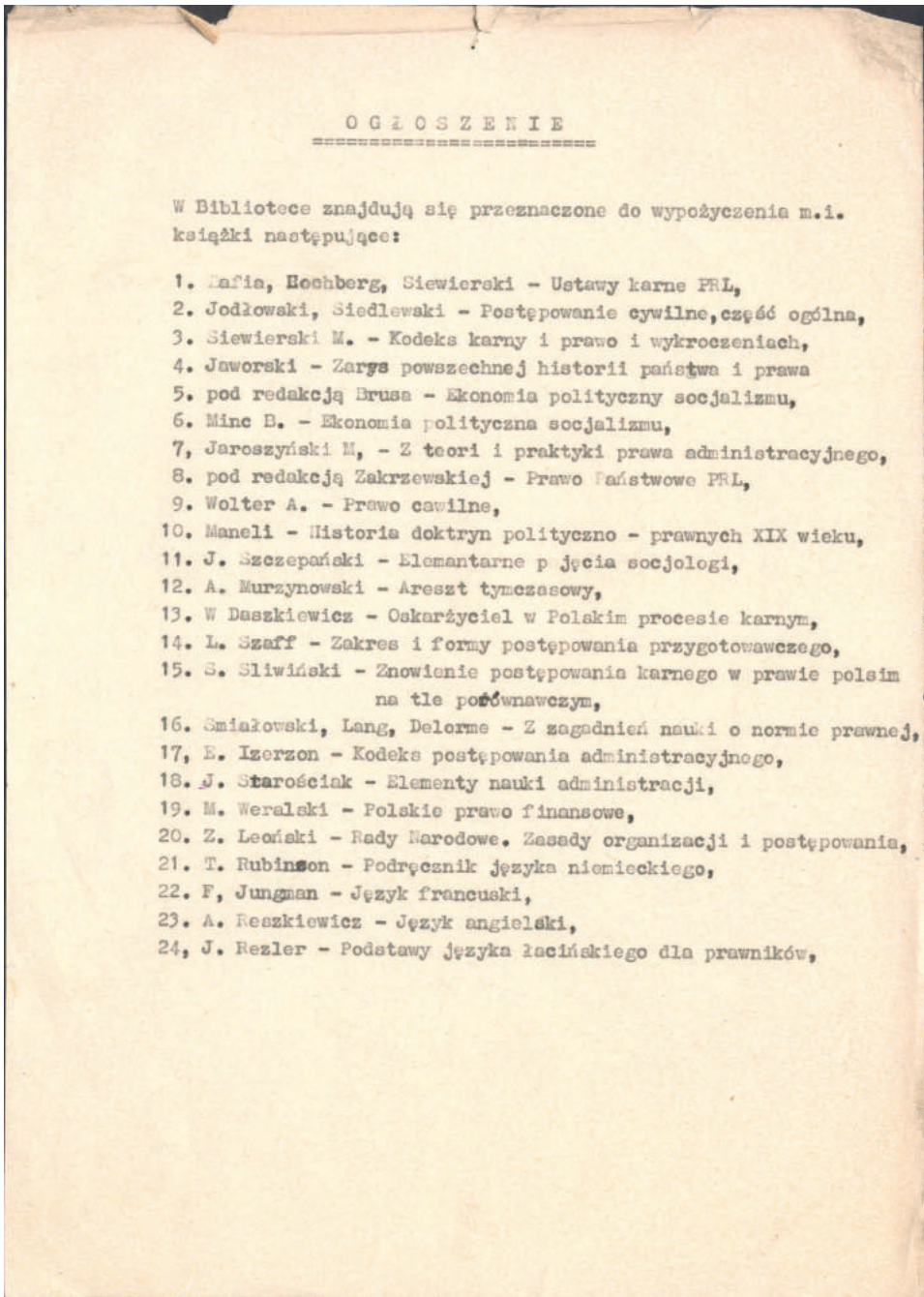
Równie intensywnie rozwijał się zbiór czasopism. W pierwszych latach działalności Biblioteki pozyskiwano je najczęściej drogą kupna, ale duża część tzw. historycznych periodyków trafiła do Biblioteki w 1968 r. z zasobów sądów, prokuratury czy biur notarialnych — w odpowiedzi na apel ówczesnego Ministra Sprawiedliwości. Tym sposobem w zbiorach Biblioteki znalazły się przedwojenne tytuły, takie jak: „Głos Sądownictwa”, „Orzecznictwo Sądów Polskich”, „Proces Cywilny” czy „Dzienniki Rządu Krajowego” i „Dzienniki Praw”.

Do lat dziewięćdziesiątych przyrost tytułów czasopism był gwałtowny, ale warto zwrócić uwagę, że prenumerowaliśmy wówczas — poza czasopismami naukowymi — także popularne dzienniki oraz tygodniki o tematyce popularnonaukowej („Prawo i Życie”) i społecznej („Polityka”, „Wprost”, „Forum”). W latach dziewięćdziesiątych minionego wieku budżet na zakup nowych periodyków uległ zmniejszeniu. Prenumerata sięgała 300 tytułów (z czego 25% to tytuły obcojęzyczne) i stan ten utrzymuje się do dzisiaj. Nie oznacza to, że nowych tytułów nie przybywa, a jedynie, że liczba czasopism nowych i tych schodzących z rynku, równoważy się. Od dłuższego już czasu wszystkie czasopisma prenumerujemy w jednym egzemplarzu. Wiele czasopism dostępnych jest dziś także wyłącznie w wersjach elektronicznych poprzez bazy danych i platformy cyfrowe. Jest to zbiór imponujący i wciąż rosnący. Zdalny dostęp

---

¹ K. Marszał: *Prawnik musi przede wszystkim myśleć*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2017, nr 4, s. 7.

do pełnych tekstów czasopism zapewniają między innymi bazy LEX, Legalis, INFOR Lex, Ars Lege. Zagraniczne czasopisma dostępne są poprzez bazy danych z zakresu prawa — Oxford Journal Law (zawierająca ok. 40 tytułów czasopism Oxford University Press), HeinOnline (kolekcja ponad 1250 czasopism anglojęzycznych z zakresu prawa i dyscyplin pokrewnych), Westlaw International (dostęp do źródeł pochodzących z 17 tys. baz danych, zawierających około 1 mld rekordów, 700 przeglądów prawniczych, 7 tys. bieżących publikacji prasowych i biznesowych, stanowiąca podstawowe narzędzie wyszukiwania informacji prawnej w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Kanadzie) i — ostatnio zakupiona licencja — Legal Source (ponad 1100 czasopism pełnotekstowych, opracowane przez specjalistów szczegółowe dane bibliograficzne artykułów z tysięcy innych czasopism prawniczych, roczników, statutów, publikacji uniwersyteckich i dokumentów rządowych i ponad 320 przeglądów prawnych), a także serwisy EbscoHost czy SpringerLink, CAIRN (pełnotekstowa baza czasopism francuskojęzycznych), CEEOL (Central and Eastern European Online Library — udostępnia zawartość ponad 1100 czasopism z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, w tym kilkadziesiąt tytułów prawniczych, dotyczących problematyki Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej wydawanych w Europie), a od grudnia 2017 r. dostępna jest także baza Beck-online (niemiecki system informacji prawnej, baza obejmuje dostęp do około 500 podręczników, leksykonów i komentarzy, ponad 90 profesjonalnych czasopism prawniczych z pełnymi tekstami oraz wielu ustaw i orzeczeń sądowych). Regularnie prezentujemy także kolejne bazy w ramach testów, co spotyka się z dużym zainteresowaniem czytelników, zwłaszcza pracowników Wydziału. Nowoczesne technologie dają ogromne możliwości dostępu do publikacji z całego świata, co otwiera zupełnie nowe perspektywy w działalności bibliotek. Jest to niezwykle istotne zwłaszcza w tak dynamicznie zmieniającym się obszarze jak prawo, więc przedstawienie czytelnikom jak najszerszej oferty w tym zakresie stanowić powinno priorytet każdej biblioteki dziedzinowej.

Fot. 5. Przykład pierwszego katalogu biblioteki wydziałowej

Fot. Marta Kunicka

Informacje o zawartości księgozbioru mieszczą tradycyjne katalogi kartkowe — alfabetyczny oraz — zamknięty w 2003 r. — rzeczowy. Od 1999 r. Biblioteka wydziałowa w ramach sieci Bibliotek UŚ opracowuje również katalog elektroniczny OPAC. Poza opracowywaniem bieżących nabytków katalog OPAC stale uzupełniany jest w ramach retrokonwersji. Informacje o wszystkich polskich publikacjach prawniczych znajdziemy w Polskiej Bibliografii Prawniczej wydawanej od 1945 r. przez Instytut Nauk Prawnych PAN, obecnie również w wersji elektronicznej, które posiadamy w Bibliotece.

„Kolejny rok gwałtownego wzrostu czytelników” — udostępnianie zbiorów

Udostępnianie zbiorów zajmuje szczególne miejsce w działalności każdej biblioteki, stanowi bowiem sedno i sens jej istnienia. Ze względu na profil księgozbioru Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji od zawsze cieszyła się dużą frekwencją czytelników, spośród których wymienić trzeba zarówno studentów, przyjmowanych na ten popularny kierunek, pracowników naukowych Wydziału, śląskie środowisko prawnicze, a także tzw. zwykłych ludzi — mieszkańców regionu, którzy mogą korzystać z zasobów Biblioteki na miejscu.

Jak wskazują statystyki, ujęte w corocznych sprawozdaniach z działalności Biblioteki, liczba czytelników w historii Wydziału miała na ogół tendencję wzrostową. Szczególnie gwałtowny przyrost nastąpił pod koniec XX i w pierwszym dziesięcioleciu XXI w., a to głównie za sprawą studentów studiów zaocznych, których w rekordowych latach przełomu tysiącleci przyjmowano nawet 4 tysiące na rok. Wszyscy oni mieli prawo korzystać z zasobów Biblioteki i wielu z nich z tego prawa korzystało. Obecnie liczba czytelników ustaliła się na poziomie około 5 tys. rocznie.

Mimo, że nasza placówka jest biblioteką akademicką, dostęp do jej zbiorów na miejscu mają wszyscy. Czytelnia Biblioteki liczy obecnie 108 miejsc, z czego 50 to miejsca do pracy przy komputerze. W czytelni znajduje się stale aktualizowany i uzupełniany o wydania bieżące księgozbiór prezencyjny, liczący około 200 tysięcy woluminów książek oraz około 300 tytułów czasopism bieżących. Gwałtowny wzrost, przypadający na lata dziewięćdziesiąte, wiązał się — o czym wspomiano — ze wzrostem przyjęć studentów na kierunki zaoczne, ale także z otwarciem kierunków prawa i administracji na licznych prywatnych uczelniach, których gwałtowny rozwój można było wówczas obserwowwać. Placówki te wchodziły na rynek kształcenia praktycznie bez zaplecza naukowego, natomiast studenci tych uczelni licznie korzystali z materiałów

naszej Biblioteki. Obecnie obserwujemy wciąż znaczny udział tych czytelników w korzystaniu z naszych zbiorów.

W 2008 r., po zakupieniu bramki, zainicjowaliśmy w czytelni wolny dostęp do księgozbioru. Czytelnicy mogą swobodnie korzystać z materiałów, bez konieczności udostępniania poszczególnych egzemplarzy przez system informatyczny.

Fot. 6. Czytelnia. Biblioteka WPiA

Fot. Danuta Gburska

Biblioteka 2.0 — czyli działalność informacyjna, dydaktyczna i naukowa

Poza tradycyjnym udostępnianiem zbiorów Biblioteka prowadzi również działalność informacyjną. Bazy danych, o których wspomniano wyżej, stanowią dziś podstawowy warsztat pracownika naukowego i studenta. Dlatego dbałość o ten zasób jest priorytetem naszej Biblioteki. Wiąże się z tym ściśle działalność dydaktyczna, która jest istotną częścią pracy biblioteki naukowej.

Szczególne wyzwania stają przed nią w obliczu intensywnego rozwoju technologii informacyjnych. Mimo że młode pokolenie, rozpoczynające obecnie naukę na wyższej uczelni, dobrze porusza się w obszarach nowych technologii, dydaktyka w ramach przysposobienia bibliotecznego cieszy się dużym zainteresowaniem. Biblioteka WPIA prowadzi takie kursy nie tylko na początku roku akademickiego, ale — dla wszystkich zainteresowanych — zajęcia odbywają się przez cały rok, raz w miesiącu. Poza zaprezentowaniem zasobów Biblioteki oraz nauki poruszania się po katalogu OPAC, czytelnik zapoznaje się z zasobami źródeł elektronicznych, w tym nabiera umiejętności w korzystaniu z baz prawniczych oraz bibliografii, co stanowi podstawę warsztatu każdego przyszłego prawnika. Szkolenia dostępne są nie tylko dla studentów, ale dla wszystkich użytkowników Biblioteki.

Poza szkoleniami prowadzonymi przez pracowników Biblioteki kilka razy w roku organizowane są także szkolenia z baz danych, prowadzone przez przedstawicieli wydawnictw naukowych. Szkolenia te są bezpłatne, a ich efektem — poza umiejętnością korzystania z bazy — są imienne certyfikaty, cieszące się wśród czytelników ogromną popularnością. Szczególnie często prezentacje baz prowadzone są przez przedstawicieli bazy Lex i Legalis, choć nierzadko gościmy także przedstawicieli innych firm — Westlaw czy Ebsco.

Stałego dokształcania i rozwoju zawodowego wymaga także praca bibliotekarza. Mimo że wszyscy pracownicy Biblioteki mają ukończone wyższe studia, a połowa zespołu także studia podyplomowe, stale rozwijają swoje zainteresowania i podejmują nowe wyzwania, są także autorami licznych publikacji. Nie bez znaczenia pozostaje udział w licznych konferencjach, w tym w corocznych zjazdach kierowników bibliotek, a nierzadko także ich organizacja. 22—23 czerwca 2006 r. w ramach IV Zjazdu Kierowników Bibliotek Prawniczych gościliśmy na Wydziale bibliotekarzy prawniczych z całej Polski, a 24 lutego 2010 r., w ramach XXI Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP w Katowicach zorganizowaliśmy konferencję „Prawo autorskie w bibliotekach”. W każdym spotkaniu wzięło udział ok. 140 bibliotekarzy z różnego typu bibliotek z województw: dolnośląskiego, opolskiego, małopolskiego i śląskiego, a także pracownicy naukowcy i studenci Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ. Cztery lata później, 26—27 czerwca 2014 r., podjęliśmy się organizacji XII Konferencji Kierowników Polskich Bibliotek Prawniczych „Książka i Biblioteka wczoraj i dziś” z udziałem licznie zaproszonych prelegentów i gości, między innymi Profesora Czesława Martysza i Profesora Mariana Mikołajczyka. Działalność Biblioteki to także organizacja wystaw. Na stałe zagościła u nas wystawa nowych nabytków, ciesząca się zainteresowaniem zwłaszcza pracowników naukowych. Impulsem do organizacji wystaw okolicznościowych są z kolei niezwykle wydarzenia czy jubileusze. Nie sposób w tym skromnym opracowaniu przywołać je wszystkie, warto jednak wymienić wystawę z okazji wejścia Polski w struktury Unii Europejskiej „Unia Euro-

pejska i prawo”, wystawę związaną z obchodami jubileuszu 50-lecia naszego Wydziału, poświęconą znajdującym się w naszych zasobach skarbow i księgozbiorom po zmarłych profesorach, wystawy poświęcone naszym wybitnym profesorom, wystawę poświęconą historii naszej Biblioteki, czy — zorganizowaną ostatnio z okazji 20-lecia uchwalenia Konstytucji RP — wystawę poświęconą historii Konstytucji.

Fot. 7. Wystawa zorganizowana z okazji obchodów jubileuszu 50-lecia Wydziału Prawa i Administracji w Bibliotece, poświęcona skarbow i księgozbiorom po zmarłych profesorach znajdujących się w zbiorach

Fot. Marta Kunicka

Efekt synergii, czyli współpraca Biblioteki z otoczeniem

Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersyteu Śląskiego prowadzi szeroko rozumianą współpracę z innymi jednostkami naukowymi. W oczywisty sposób współpracuje z w ramach Uczelni — z CINIbA czy bibliotekami wydziałowymi UŚ w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych, wymiany publikacji, porozumienia w zakresie gromadzenia zbiorów. Należy także wspomnieć o stałej obecności przedstawiciela Biblioteki w składzie Senackiej Rady Bibliotecznej UŚ — najpierw kierownika Biblioteki dr Janiny Woźnickiej, później Danuty Gburskiej. Należy podkreślić, że w skład Rady wchodził wybitni profesorowie Wydziału — prof. dr hab. Tadeusz Zieliński, prof. dr hab. Walerian Pańko oraz dr hab. Leszek Ogiegło, a obecnie prof. dr hab. Wojciech Klyta.

Szczególnie interesującym wątkiem jest, rozwijająca się na przestrzeni wielu dekad, współpraca bibliotek prawniczych. Przez biblioteki prawnicze rozumiemy biblioteki uniwersyteckie wydziałów prawa, Bibliotekę Sejmową, Bibliotekę INP PAN, Bibliotekę Sądu Najwyższego, biblioteki sądów i prokuratur, biblioteki kancelarii. Biblioteki te stanowią najczęściej organiczną część instytucji, którym służą jako zaplecze i warsztat naukowy. Formalnie — bezpośredni impuls do współpracy bibliotek naukowych dała Uchwała nr 35 Rady Ministrów z 12 lutego 1971 r. Z inicjatywą współpracy między bibliotekami prawniczymi wystąpiła mgr Wanda Tekla Zawilińska — kierownik Biblioteki Instytutu Nauk Prawnych PAN w 1971 r. Po Bibliotece INP PAN inicjatywę współpracy przejęła Biblioteka Sejmowa, która Zarządzeniem nr 1 Ministrów Kultury i Sztuki, Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz sekretarza naukowego PAN z 26 kwietnia 1979 r. w sprawie ustalania zasad i planu specjalizacji zbiorów bibliotecznych oraz wyznaczenia bibliotek centralnych i wyznaczenia ich zadań, stała się Centralnym Ośrodkiem Informacji Legislacyjnej. Postęp techniczny, komputeryzacja, zmiany systemowe spowodowały, że formalna współpraca ustała. Spotkania te zaowocowały jednak nawiązaniem kontaktów pomiędzy bibliotekarzami Biblioteki Sejmowej, bibliotek wydziałowych, Biblioteki Instytutu Nauk Prawnych, które od 2003 r. kontynuowane są jako nieformalne, coroczne spotkania kierowników wydziałowych bibliotek prawniczych, do których dołączyły Biblioteka Sejmowa, Biblioteka Instytutu Nauk Prawnych PAN, Biblioteka Collegium Polonicum w Słubicach, Biblioteka Kancelarii Hogan Lovells, a ostatnio Kancelaria Prawna Domański, Zakrzewski, Palinka.

Fot. 8. Uczestnicy Spotkania Kierowników Bibliotek Prawniczych — Katowice 2014

Fot. Danuta Gburska

Płaszczyznę porozumienia stanowi specyfika ograniczonego tematycznie i zależnego od szybko zmieniających się aktów prawnych, księgozbioru. Współdziałanie obejmuje funkcje gromadzenia, opracowania, przechowywania i udostępniania zbiorów (wypożyczalnia międzybiblioteczna) oraz działalność informacyjną bibliotek, obsługujących grupę czytelniczą posiadającą specyficzne potrzeby — prawników (przyszłych i obecnych).

Interesującą inicjatywą zrodzoną w ramach tych zjazdów miał być pomysł utworzenia konsorcjum bibliotek prawniczych, którego celem był przede

wszystkim zakup elektronicznych baz prawniczych. Jednak różna podległość administracyjna bibliotek (pod wydziały lub pod biblioteki główne), jak i odmienne zakresy kompetencyjne rektorów i dziekanów nie doprowadziły do finalizacji pomysłu. Efektem wymiernym tych spotkań jest za to, powstała pod koniec września 2006 r., wspólna lista czasopism gromadzonych w poszczególnych bibliotekach.

Przywołana wyżej relacja między bibliotekami prawniczymi jest świetnym przykładem na to, że współpraca przynosi znacznie więcej korzyści niż rywalizacja. Na tym właśnie polega efekt synergii. Warto o tym pamiętać nie tylko w przypadku współpracy bibliotek.

Opisana tu historia Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji UŚ nie jest oczywiście kompletna, bo nie taki był nasz cel. Ale — co warto podkreślić — w historii tej jak w soczewce skoncentrowały się problemy — społeczne, ekonomiczne, polityczne kraju i regionu — jakich świadkami przez te lata była Biblioteka i jej pracownicy. Doświadczenia te mają swoje odbicie zarówno w zmiennym charakterze księgozbioru, warunkach pracy, wciąż zmieniających się narzędziach. Przez 50 lat zmieniło się niemal wszystko, poza jednym — misją, jaką jest praca bibliotekarza.

Fot. 9. Obecni pracownicy przed wejściem do Biblioteki WPiA

Fot. Danuta Gburska

Wczesne czerwcowe powietrze jest esencją wszystkich zapachów późnej wiosny. Ciepły wiatr niesie sobą aromaty czarnego bzu, dereni, kaliny, ale czasem zastyga i splata je w ciężką jak opium miksturę. Ptasi wrzask nie ginie jednak w gwarze studenckich dyskusji, burzliwej wymiany zdań, radośnych śmiechów, nie milknie spłoszony dzwonkami telefonów, dźwiękami przychodzących powiadomień, maili, wpisuje się w melodię tramwajów, samochodowych klaksonów, nieznośny pisk kolejowych hamulców. To miejsce żyje, to miasto, zwane dziś Miastem Ogrodów rozwija się coraz prężniej. W miejscu dawnych łąk i pól stoi budynek Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Tu, w olbrzymim holu pobrzmiwają głosy szacownych profesorów, zabieganych akademików, roześmianych studentów, a echo niesie je wszystkie wprost w otwarte drzwi Biblioteki Wydziałowej. Wpadają, mieszając się z szelestem wertowanych książek.

Stara arabska sentencja głosi, że książki są ogrodami uczonych. Czy trzeba innej puenty?

Bibliografia

- 10 lat Uniwersytetu Śląskiego: 1968—1978.* [Red. merytoryczna J. Kantyka, przy współpracy A. Lubaś]. Katowice 1978.
- Bibliographia 1968—1974.* Oprac. D. Gburska. „Studia Iuridica Silesiana” 1976, T. 1.
- Bibliografia publikacji pracowników Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego za lata 1975—1977.* Oprac. D. Gburska. „Studia Iuridica Silesiana” 1978, T. 3.
- Biblioteka otwarta: wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego.* Red. M. Kycler, D. Pawelec. Katowice 2008.
- Biuletyn Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 1972.* Katowice 1973.
- Gaca E.: *Współpraca bibliotek prawniczych w Polsce.* „Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego” 2012, R. 9.
- Gburska D.: *Spotkania kierowników Bibliotek Prawniczych.* „Bibliotheca Nostra” 2014, nr 2.
- Janota W.: *Katowice między wojnami. Miasto i jego sprawy 1922—1939.* Łódź 2010.
- Lityński A.: *U początków Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.* W: „Z Dziejów Prawa”, cz. 2. Red. A. Lityński. Katowice 1999.
- Sprawozdania z działalności Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach za lata 1967—2016.*
- „Mądrość zbudowała sobie dom...”. *Uniwersytet Śląski 1968—2008. Dzieje, dokumentacja, źródła.* Red. A. Barciak. Katowice 2008.
- „Wyrósł z dobrego drzewa...”. *Uniwersytet Śląski 1968—1998. Fakty, dokumenty, relacje.* Red. A. Barciak. Katowice 1998.

Pracownicy Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego

Aksamit (z d. Hadrian) Barbara	
Augustyn Barbara	
Baluk Maciej	
Bara Dominika	obecnie
Bęben Mariusz	
Bębenek Maciej	
Bębenek (z d. Wienczek) Karina	
Buczek Jolanta	
Bujak Teresa	
Chwietczuk Joanna	
Dyduch Krzysztof	
Dyga Ryszard	
Dziewanowski Artur	
Etryk (z d. Bęben) Barbara	
Figaszewski Tomasz †	
Gała Aleksandra	
Gańcza Maria	
Gapińska Magdalena	obecnie
Gburska (z d. Polczyk) Danuta	obecnie
Gembalczyk Marzena	obecnie
Grochowicz Jan	
Groniecki Robert	
Grzegorzczak Alina	
Hubert Jacek	
Huczyński Tadeusz, dr †	pierwszy pracownik — Filia UJ
Hyska Beata	
Janczak Arkadiusz	
Jaromin Marta	
Jędrzejczyk Grażyna	
Kalemba Małgorzata	
Karpow Mikołaj	
Konieczny Marek	
Kowolik Anna	
Krasuska Anna	

Krzysztofek Ewa	
Krzywdzińska Anita	
Kunicka (z d. Byczek) Marta, dr	obecnie
Marcinkowska Aneta	
Maroń Agnieszka (umowa-zlecenie)	obecnie
Michalska Halina	
Mierzwa Adam	
Moś Eugeniusz	
Mura Leszek	
Naruszewicz Cezary	
Nowak Krzysztof	
Odrobina (z d. Cieślík) Jadwiga	
Olszewska (z d. Bągalska) Iwona	obecnie
Ozygała Tomasz	obecnie
Pawlikowska Anna	
Potempa Dominika	obecnie
Popowicz Beata	
Remisz Agnieszka	
Rogoż Janusz	
Rupar Łukasz	
Rusak Jadwiga	
Rusecka Bożena	
Sarwa Katarzyna	
Sobolewska Anna	
Socha (z d. Gniatkowska) Iwona	
Sołtys Anna	
Sowińska Justyna	
Stachura (z d. Jelonek) Grażyna	obecnie
Stanik Barbara	
Stec Władysława	
Szuta Marian †	
Świątek Gabriela	
Wepsowska Joanna †	
Westwańska Stefania	
Wiecha Klaudia	

Winiarska-Majewska Anna †	
Wnuk Joanna	
Woźnicka Janina, dr †	pierwszy kierownik Biblioteki jeszcze Filii UJ 1967 r.
Wydmańska Małgorzata	
Wysocka Elżbieta	
Zagozda Beata	
Zasępa Irena	
Zaskórska Agnieszka	
Zgryzek Beata †	